

Marzena Błach

Biblioteka Główna
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
ORCID: 0000-0002-2421-7760

„Literacki Kraków”, czyli wystawa jako forma działalności edukacyjnej w bibliotece akademickiej

Streszczenie: Artykuł podejmuje zagadnienie organizowania wystaw przez biblioteki akademickie. Przeglądowi literatury krajowej i zagranicznej na ten temat towarzyszy opis ekspozycji przygotowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Pedagogicznego we współpracy z Krakowskim Biurem Festiwalowym pod tytułem „Literacki Kraków”. Scharakteryzowano elementy wystawy, które spełniały funkcję edukacyjną. Zwrócono uwagę na znaczenie wystaw w promocji bibliotek i upowszechnianiu informacji o zbiorach. Zasygnalizowano potrzebę podjęcia badań na temat działalności wystawienniczej bibliotek. **Słowa kluczowe:** wystawa, biblioteki akademickie, edukacja, promocja biblioteki.

W ostatnich latach pojawił się w bibliotekach europejskich nowy trend organizowania wystaw, wykorzystujących nowinki technologiczne. Wystawy te stopniem prezentacji i opracowania merytorycznego materiałów informacyjnych (opisy, katalogi, plakaty, ulotki) dorównują najlepszym muzealnym ekspozycjom. W Londynie prym w ich organizowaniu wiedzie słynna Biblioteka Brytyjska (British Library).

Dorothy Fouracre zwróciła uwagę na ten trend¹ już w 2015 r. W artykule opisyującym działalność wystawienniczą pięciu bibliotek akademickich: British Library, Royal College of Physicians Library, Royal Society Library, Wellcome Library oraz oksfordzkiej Bodleian Library, opublikowanym na łamach „The Journal of Academic Librarianship”, zauważyła, że organizacja coraz większych ekspozycji przez biblioteki akademickie nie wiąże się ze wzrostem opracowań naukowych na ten temat. Jak wynika z przeglądu literatury, przeprowadzonego przez Dorothy Fouracre, publikacje o bibliotecznych ekspozy-

---

¹ Dorothy Fouracre, *Making an Exhibition of Ourselves? Academic Libraries and Exhibitions Today*, „The Journal of Academic Librarianship”, 2015, nr 41, s. 377–385.

acjach sporadycznie tylko mają charakter rozpraw teoretycznych². Dominują teksty zawierające porady praktyczne³. Wystawy omawiane są w kontekście marketingu bibliotecznego. Promocja księgozbioru, przyciągnięcie czytelników do biblioteki – to najczęściej wymieniane powody ich organizowania⁴. Podobnie jest w Polsce; wystawy są bardzo często opisywane z perspektywy marketingowej⁵. W takim ujęciu wzmiankowane są przez pracowników Biblioteki Politechniki Białostockiej – Annę Sidorczuk, Annę Wykowską i Ewę Zwierzyńską⁶. Autorki artykułu *Impresariat w bibliotece naukowej na przykładzie Biblioteki Politechniki Białostockiej* postrzegają wystawy tematyczne jako jedną z form promocji. W podrozdziale zatytułowanym *Wystawy, czyli różne drogi do promocji* przywołują opinię międzynarodowego eksperta w dziedzinie organizacji wystaw – Freda Matassa, który pisał:

Dzięki wystawom można w doskonały sposób promować określone tematy lub instytucje, stawiać tezy, przyciągać uwagę, pokazywać sztukę, otwierać oczy, angażować publiczność, edukować, informować, a także pokazywać kulturę innych krajów⁷.

Kwerenda internetowa pozwoliła na wyłonienie innej grupy publikacji – tekstów dotyczących wystaw wirtualnych polskich bibliotek. Ten nurt reprezentują artykuły: Piotra Rossy (*Wirtualny żywot wystaw bibliotecznyc*)⁸ oraz Anny Chadaej i Ewy Szaflarskiej (*Zaistnieć w cyberprzestrzeni. Wystawy Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej*)⁹. Wśród polskojęzycznych publikacji przeważają opisy poszczególnych wystaw. Taki opisowo-sprawozdawczy charakter mają teksty odnotowane w Polskiej Bibliografii Naukowej (PBN). W PBN indeksowanych jest zaledwie sześć publikacji, poruszających zagadnienie organizacji wystaw w bibliotekach uniwersyteckich w latach 2013–2017. Były to przede wszystkim artykuły w czasopiśmie (5) i jeden rozdział w książce (Zdzisław Pietrzyk, *Beethoven i nowe drogi: dwudziesta wystawa autografów towarzyszących Wielkanocnemu*

² Tamże s. 378. Autorka nawiązuje do wyników kwerendy przeprowadzonej w 2013 r. na platformie Pro'Quest. Spośród 50 publikacji, które dotyczyły wystaw w bibliotekach, zaledwie 9 powstało w oparciu o badania ankietowe lub porównawcze.

³ Tamże, s. 378.

⁴ Tamże.

⁵ W kontekście marketingu bibliotecznego pisali na ten temat m.in.: Bogumił Skoczyński, *Specyficzny rodzaj marketingu na przykładzie wystawy pt. „Napoleon i jego czasy” w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Bibliotekarz”, 1997, [nr] 12, s. 12–15 oraz Anna Sidorczuk, Anna Wykowska, Ewa Zwierzyńska, *Impresariat w bibliotece naukowej na przykładzie Biblioteki Politechniki Białostockiej*, „Biuletyn EBIB”, 2016, nr 5, s. 1–11, <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/455> [dostęp: 2018-10-27].

⁶ Anna Sidorczuk, Anna Wykowska, Ewa Zwierzyńska, *Impresariat w bibliotece naukowej na przykładzie Biblioteki Politechniki Białostockiej*, „Biuletyn EBIB”, 2016, nr 5, s. 1–11, <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/455> [dostęp: 2018-10-27].

⁷ Tamże, s. 3.

⁸ Piotr Rossa, *Wirtualny żywot wystaw bibliotecznyc*, 2018, http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/71576/17_Piotr_Rossa.pdf [dostęp: 2018-10-27].

⁹ Anna Chadaej, Ewa Szaflarska, *Zaistnieć w cyberprzestrzeni. Wystawy Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej*, „Biuletyn EBIB”, 2015, nr 1, s. 1–11, <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/315> [dostęp: 2018-10-27].

Festiwalowi Ludwiga van Beethovena). Tabela 1 zawiera podstawowe dane bibliograficzne tych tekstów.

Tab. 1. Publikacje na temat wystaw bibliotecznych indeksowane w PBN w latach 2013–2017.

L. p. Dane bibliograficzne artykułu: autor, tytuł, źródło.

1. Anna Bogowska, *Sprawozdanie z wystawy Polska na Mapach XIX-wiecznych – prezentacja wybranych map ze Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej UMCS, zorganizowanej w ramach XXVII Ogólnopolskiej Konferencji Historyków Kartografii (BG UMCS w Lublinie w 2013 roku)*, „Folia Bibliologia. Biuletyn Biblioteki Głównej UMCS”, 2015.
2. Marzena Bukowska, *Sprawozdanie z wystawy „Strzał w dziesiątkę”, zorganizowanej w ramach konferencji „Polska i Unia Europejska wobec wyzwań współczesnego świata” (16 czerwca 2014, Wydział Politologii UMCS w Lublinie)*, „Folia Bibliologia. Biuletyn Biblioteki Głównej UMCS”, 2015.
3. Marzena Błach, Barbara Krasieńska, Aleksandra Więk, *„Bibliotekarze Podróżują” – wystawa w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie [Dokument elektroniczny]*, „Biblioteka i Edukacja”, 2016.
4. Zdzisław Pietrzyk, *Beethoven i nowe drogi: dwudziesta wystawa autografów towarzyszących Wielkanocnemu Festiwalowi Ludwiga van Beethovena, Wielkanocny Festiwal Ludwiga van Beethovena: wystawa manuskryptów muzycznych*, Biblioteka Jagiellońska, Kraków 2016.
5. Urszula Łucja Poślada, Grzegorz Szczypa, *70-lecie Biblioteki UMCS 1944–2014. Wystawa jubileuszowa*, „Wiadomości Uniwersyteckie. Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej”, 2014.
6. Urszula Poślada, Grzegorz Szczypa, *Gong 2. Teatr – próba – spektakl: wystawa zorganizowana przez Bibliotekę Główną UMCS*, „Wiadomości Uniwersyteckie. Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej”, 2015.

Źródło: opracowanie własne, 2018 r.

Stosunkowo nieliczne opracowania na temat wystaw bibliotecznych nie oznaczają, że polskie biblioteki akademickie nie wykorzystują tej formy komunikowania się z czytelnikami. Zakrojone na szeroką skalę profesjonalne ekspozycje, przygotowywane są między innymi przez Bibliotekę Jagiellońską¹⁰. Próby organizowania dużych wystaw podejmowane są także przez inne biblioteki uczelniane. Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z okazji 70-lecia istnienia przygotowała wystawę jubileuszową. Artykuł opisujący tę ekspozycję opublikowany został w „Wiadomościach Uniwersyteckich”¹¹. Biblioteka Główna

¹⁰ Przykładowe wystawy BJ: „Beethoven i wielkie rocznice”, 13.03.2018–30.03.2018; „Bibliotheca Magna. Biblioteka Jagiellońska na przestrzeni dziejów”, 4.12.2017–25.01.2018; „Skarby Biblioteki Jagiellońskiej”, 11.05.2005–10.06.2005.

¹¹ Urszula Łucja Poślada, Grzegorz Szczypa, *70-lecie Biblioteki UMCS 1944–2014. Wystawa jubileuszowa*, „Wiadomości Uniwersyteckie. Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej”, 2014, nr 6, s. 35–39.

Uniwersytetu Pedagogicznego (dalej zwana BG UP) coraz częściej nawiązuje współpracę z różnymi instytucjami, dzięki czemu organizowane przez nią ekspozycje nabierają rozmachu i „muzealnego” charakteru. Wystawa pt. „Tadeusz Kościuszko – bohater dwóch kontynentów”, którą oglądać można było w terminie od 7 marca do 15 maja 2017 r., przygotowana została wspólnie przez BG UP i Fundację imienia Tadeusza Kościuszki w Krakowie, wystawa „Literacki Kraków” powstała natomiast we współpracy z Krakowskim Biurem Festiwalowym (KBF). Na przykładzie tej ostatniej ekspozycji, która prezentowana była w holu BG UP w okresie od 24 września do 6 listopada 2018 r., omówiony zostanie edukacyjny potencjał wystaw w bibliotekach akademickich.

„Literacki Kraków”

Każda wystawa biblioteczna spełnia jednocześnie dwie funkcje: edukacyjną i promocyjną. Zgodnie z założonymi celami wystawa „Literacki Kraków” postawiła sobie za zadanie upamiętnienie piątej rocznicy przyznania Krakowowi tytułu Miasta Literatury UNESCO i zaznajomienie swoich czytelników z czynnikami, które zadecydowały o jego nadaniu oraz zaprezentowanie wybranych materiałów bibliotecznych ze zbiorów BG UP dotyczących literackich tradycji Krakowa.

Ekspozycje (przede wszystkim książki ze zbiorów Biblioteki Głównej, ale nie tylko) rozmieszczone zostały w gablotkach przyporządkowanych do odrębnych kategorii, nawiązujących do czynników, które zadecydowały o przyznaniu Krakowowi prestiżowego tytułu Miasta Literatury UNESCO. Były to, jak pisała Hanna Sieja-Skrzypulec:

- wielowiekowa tradycja literacka miasta;
- liczba pisarzy z nim związanych;
- bogactwo realizowanych w nim inicjatyw zorientowanych wokół książki, w tym prestiżowych festiwali, podczas których Kraków odwiedzały autorki światowej sławy;
- szeroki dostęp do historycznych bibliotek i zbiorów;
- niezliczone księgarnie (rynek książki)¹².

W kategorii pisarze i poeci związani z Krakowem zaprezentowano twórczość: Wisławy Szymborskiej, Czesława Miłosza, Josepha Conrada (który mieszkał w Krakowie w latach 1869–1874), Stanisława Lema i Sławomira Mrożka, jak i twórców młodszego pokolenia, w tym Małgorzaty Lebdy, której zbiór wierszy *Matecznik* otrzymał tytuł „Krakowskiej Książki Miesiąca”. Wśród tomików poetyckich na ekspozycji znalazł się wybitnie „krakowski” zbiór pieśni *Cała jesteś w skowronkach i inne piosenki oraz pieśni z muzyką krakowskich kompozytorów* Leszka Aleksandra Moczulskiego. Złożyły się nań utwory napisane w Krakowie, takie do których muzykę tutaj skomponowano oraz wiersze wprost wzmiankujące dawną stolicę Polski i jej zabytki (*Noc w Krakowie*, *Na plażach Zanzibaru*, *Na pamiątkę pierwszego wykonania w Krakowie piosenki „Wlazł kotek na płotek”*, *Spleen*, *krakowski spleen*, *Krakowski blues*).

¹² Hanna Sieja-Skrzypulec, *Kraków miastem „twórczego pisania”*, „Kraków”, nr 113, 2014.

Zdj. 1. Kraków Miasto Literatury UNESCO. Fot. Tomasz Wiech.

Footworn
Darkwood
My city library stairs
Smell of youth and aimlessness
And being in love

Brendan Bonsack – Melbourne

Zdj. 3. Zadie Smith w Krakowie podczas Festiwalu Miłosza. Fot. Tomasz Wiech.

Zdj. 4. Kraków w literaturze — opracowania przedmiotowe. Fot. Marcin Kania.

Zdj. 5. Ratusz — festiwalowa latarnia. Rynek Główny podczas Festiwalu Josepha Conrada. Fot. Krochmal.

Zdj. 7. Kraków: opowieści o literackim mieście. Fot. Marzena Błach.

Zdj. 8. Jakub Kornhauser. Fot. Marcin Kania.

Zdj. 9. Uczestnicy spotkania „Mieszkam w Mieście Literatury — i co dalej?":
Michał Koza, Barbara Gawryluk, Jakub Kornhauser. Fot. Marcin Kania.

Zdj. 10. Małgorzata Lebda. Fot. Michał Górski.

Równie ciekawym wydawnictwem jest, również w tej kategorii pokazany, zbiór trzydziestu wierszy nagrodzonych w konkursie „Kraków. Impresja”, zorganizowanym w 2012 r. przez portal Emultipoetry.eu przy udziale Biura Współpracy Zagranicznej Kancelarii Prezydenta Miasta Krakowa (*Kraków. Impresja: wiersze na murach o Krakowie = Cracow. Impression: poems on the walls about Cracow*). W utworach opublikowanych w tym tomie przywoływane są krakowskie zabytki (Planty, Rynek, Wawel, Sukiennice), ulice (Podwale, Szeroka, św. Wawrzyńca, Bracka), ikony — znaki rozpoznawcze (hejnał mariacki, smok wawelski, Dzwon Zygmunta), kawiarnie (Cafe Camelot, Jama Michalika, Alchemia), Plac Nowy i Nowa Huta. W ramach projektu wiersze wyświetlane były na fasadzie kamienicy przy ul. Brackiej 2 (październik 2012 r.), kontynuując tradycję zapoczątkowaną w październiku 2002 r, kiedy pojawił się tam pierwszy wiersz Michała Zabłockiego, założyciela portalu Emultipoetry, poety, członek konkursowego jury i wykładowcy Studium Literacko-Artystycznego UJ.

W nawiązaniu do wielowiekowych tradycji literackich miasta scharakteryzowano historię drukarstwa w Krakowie. Tablicy informacyjnej „Kraków kolebką drukarstwa polskiego” towarzyszyła gablotka prezentująca najstarsze w zbiorach Biblioteki Głównej druki krakowskie. Znalazła się wśród nich książka Michała Krajewskiego (właściwie Tadeusza Krajewskiego, pijara, powieściopisarza, pedagoga) *Leszek Biały Xiążę Polski Syn Kazimierza Sprawiedliwego: w XII Księgach*. Na wystawie pokazano t. 1 i 2, które ukazały się w 1806 r. w Krakowie, w drukarni Tekli Gröblowej (Grebłowej). Drukarnia Tekli Gröblowej była firmą z długoletnimi tradycjami. Tekla Gröblowa (ca 1765–1812) to sukcesorka Antoniego Gröbla, syna Ignacego Gröbla. Odziedziczoną po mężu drukarnią zarządzała pomyślnie. Poślubiwszy w 1807 r. Józefa Mateckiego prowadziła ją nadal pod nazwiskiem Gröblowa. W 1810 roku zmieniła nazwę na Drukarnia i Księgarnia Grebłowska. Dochody przynosiły jej przede wszystkim pokupne kalendarze. W testamencie Tekla Gröblowa zapisała drukarnię i księgarnię mężowi.

Wśród dziewiętnastowiecznych wydawnictw na wystawie umieszczono również dziełko *O moralności dla kobiet, przez Autorkę Pamiątki po dobrej matce* z 1841 r., opublikowane przez Józefa Czecha — księgarza, nakładcę, właściciela drukarni. Józef Czech rozpoczął praktykę w księgarni matki — Apolonii z Mączyńskich Czechowej w 1822 r., a w 1824 r. objął zarząd firmy, która w 1826 r. przeszła na jego własność i od około 1830 r. prowadzona była już pod jego nazwiskiem przy ul. Grodzkiej 26–27. Wydawał on dzieła odnoszące się do przeszłości i zabytków Krakowa, własne przekłady i opracowania, a także pokupne wydawnictwa straganowe. Największą popularność przyniósł Czechowi „Kalendarz Krakowski”. W zbiorach BG UP znajduje się reprint jednego z tych słynnych kalendarzy — *Nowy Kalendarz Krakowski: na rok... [...]: podług układu Franciszka Xawerego Ryszkowskiego F. M. Doktora na południk krakowski wyrachowany* (R. 1832). Egzemplarz ten pokazano obok dziewiętnastowiecznych druków takich jak: cz. 2 trzeciego tomu *Wiadomości historyczno-krytycznych do*

dziejów literatury polskiej, o pisarzach polskich, także postronnych, którzy w Polsce albo o Polsce pisali oraz o ich dziełach [...] z drukarni Józefa Mateckiego (1822) czy tom pierwszy *Pomników historii i literatury polskiej* [s.n., 1835] z drukarni Daniela Edwarda Friedleina. Każdej książce umieszczonej w tej gablocie towarzyszył krótki opis przybliżający danego krakowskiego wydawcę czy drukarza odpowiedzialnego za jej wyłoczenie¹³. W ten sposób zrealizowano założony w scenariuszu cel edukacyjny – zapoznania czytelników BG UP z historią drukarstwa krakowskiego, jak i marketingowy – ukazanie BG UP jako biblioteki naukowej gromadzącej i przechowującej unikalne zbiory.

Poszczególnym grupom eksponatów akompaniowały ponadto tablice informacyjne na temat literackich tradycji. Opisane zostały czynniki, które zdecydowały o tym, że Kraków dołączył do sieci miast kreatywnych UNESCO w dziedzinie literatury („Kraków Miastem Literatury UNESCO”). Na tablicach informacyjnych znalazły się także teksty o pisarzach z Krakowem związanych i cyklicznie tu organizowanych literackich eventach¹⁴.

Książkowe eksponaty ze zbiorów BG UP uzupełniły fotografie różnych literackich imprez (Festiwal Miłosa, Festiwal Josepha Conrada...) oraz gadzety promujące Kraków jako miasto Literatury UNESCO (pocztówki, notesy, zakładki, ulotki, a nawet kubek), udostępnione przez Krakowskie Biuro Festiwalowe. Wybrane związki literatury z topografią miasta graficznie zobrazowała literacka mapa Krakowa, zaprezentowana w wersji polsko- i angielskojęzycznej.

Obok tablic i ulotek dodatkowym materiałem informacyjnym, pełniącym jednocześnie funkcję katalogu/komentarza do wystawy była książka *Kraków: opowieści o literackim mieście*, ciesząca się popularnością wśród zwiedzających wystawę (bezpłatne egzemplarze przekazane zostały na potrzeby ekspozycji do BG UP przez KBF).

Rolę edukacyjną odgrywały również opisy prezentowanych książek. W jednej z gablot umieszczono wybrane utwory literackie (33 tytuły), których akcja rozgrywa się w Krakowie. Znalazły się wśród nich należące do kanonu literatury dziecięco-młodzieżowej: *Władca Lewawu* i *Babci Brygidy szalona podróż po Krakowie* Doroty Terakowskiej, a także powieści obyczajowe i kryminały, oddające realia XX- lub XIX-wiecznego Krakowa. Każdej z tych publikacji towarzyszył opis uwzględniający nazwy krakowskich lokalizacji i zabytków, które wzmiankowano na kartach danej powieści.

¹³ Opisy sporządzono w oparciu o odpowiednie tomy *Polskiego Słownika Biograficznego*, *Słownika Pracowników Książki Polskiej* oraz pracy zbiorowej *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*.

¹⁴ Wszystkie powstały w oparciu o materiały zgromadzone na potrzeby pracy dyplomowej przez absolwentkę studiów podyplomowych, organizowanych przez Międzynarodowe Centrum Kultury i Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie Akademia Dziedzictwa: Błach Marzena, *Przewodniki turystyczne po Krakowie jako narzędzie promocji dziedzictwa literackiego*, Kraków 2014. Praca napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Szromnika.

Przykładowe opisy towarzyszące książkom, których akcja rozgrywa się w Krakowie

Najdłuższa noc, Marek Bukowski, Maciej Dancewicz, Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza SA, 2017. BG 340880. Powieść kryminalna osadzona w realiach Krakowa z początku XX w. Akcja rozpoczyna się na Plantach w grudniu 1904 r. i obejmuje swym zasięgiem inne dzielnice współczesnego Krakowa (Kleparz, Kazimierz). Mimo że chwilowo akcja toczy się poza Krakowem, to miasto to jest jednym z bohaterów powieści. Tło wydarzeń stanowią krakowskie zabytki: Teatr Miejski przy placu św. Ducha (obecnie Teatr Słowackiego), Barbakan, katedra, Rynek Główny, kościoły: Mariacki, Franciszkanów, św. Floriana i św. Kazimierza. Wzmiankowany jest Cmentarz Rakowicki, Wieża Ratuszowa, Kamienica Pod Pajakiem na rogu Karmelickiej i Batorego. Inne krakowskie ulice wymieniane z nazwy to m.in.: Skawińska, św. Marka, Podwale, św. Filipa, Mikołajska, Pijarska, Koletek, Bernardyńska, Smocza. Wzmiankowana jest również księgarnia Gebethnera i Wolffa w Rynku Głównym (później Empik), gdzie główny bohater zakupił kilka różnorodnych słowników łacińskich.

Lekcja miłości, Marek Harny [pseud.], Warszawa: Prószyński i S-ka, 2003. BG 297745. Powieść obyczajowa, której akcja rozgrywa się w ostatnich latach XX w. (w okresie, gdy na Prokocimiu funkcjonował supermarket „Hit”). Bohaterowie to uczniowie „jednego z najlepszych liceów w Krakowie”, do którego „posyłali swoje dzieci najważniejsi ludzie w mieście. Pracownicy naukowcy z UJ i AGH, urzędnicy z magistratu, wzięci adwokaci i lekarze. Dwóch byłych wiceministrów. No i nowi biznesmeni, którzy po upadku komuny w parę lat nie wiadomo jak zrobili wielkie pieniądze [...]” oraz ich rodzice i nauczyciele. Krakowski klimat oddają wzmianki o sporach pomiędzy kibicami Wisły i Cracovii, artykułach opublikowanych w „Gazecie Krakowskiej”, „ponurych blokowiskach w Nowej Hucie”, zabytkach (Brama Floriańska, Rynek Główny, Wawel, Stary Teatr, pomnik Grottgera, Ratusz) oraz dyskusje na temat zabudowywania zielonych fragmentów miasta, które mogłyby pełnić funkcję terenów rekreacyjnych. Wzmiankowane są instytucje i rozpoznawalne budynki (Radio Kraków, Pałac Młodzieży, Pałac Prasy, Poczta Główna, Nowohuckie Centrum Kultury, elektrociepłownia w Łęgu), kawiarnie (Zalipianki, kawiarnia przy Bunkrze Sztuki) oraz parki (Planty, Park Krakowski, Park Lotników, Park Decjusza, a nawet Lasek Wolski). Z nazwy wymieniane są ulice: św. Anny, Sienna, Bracka, Szewska, Dietla, Opolska, Starowiślna, Mogilska, aleja Kasztanowa na Woli Justowskiej.

Krakowski kredens, Mateusz Kraft, Konin: Wydawnictwo Psychoskok, 2014. BG 341982. Akcja powieści rozgrywa się niemal w całości w Krakowie. W toku narracji kilkakrotnie pojawiają się nazwy krakowskich ulic (Sienna), dzielnic (Salwator, Nowa Huta). Wzmiankowany jest również Stradom. Jednak o tym, że bohaterowie to krakowianie z urodzenia bądź wyboru przypomina częste użycia przymiotnika krakowski (mowa m. in. o „krakowskiej aptece”, „krakowskim środowisku”, „krakowskim” hotelarzu, notariuszu i laryngologu, „krakowskich

biskupach”, „krakowskich studiach”). Tytułowy „krakowski kredens” to synonim dulszczyzny, zakłamania („Z całego serca nienawidził tego krakowskiego kredensu kłamstw, fałszu, zakłamania, hipokryzji, bigoterii i obłudy”).

Mechaniczna ćma, Joanna Pypłacz, Chorzów: Wydawnictwa Videograf, 2017. BG 342115. Powieść grozy osadzona w realiach Krakowa. Akcja rozgrywa się na przełomie XIX i XX w. Wśród krakowskich ulic i placów najczęściej przywoływane z nazwy są ulice: Karmelicka, Gołębia, Wolska (obecnie Piłsudskiego), Retoryka, Garbarska oraz plac Dominikański. Ponadto wzmiankowane są Planty, klasztor siostr norbertanek, bazylika Świętej Trójcy, kościół św. Anny, kościół Mariacki, Teatr Słowackiego, Collegium Novum, Collegium Witkowskiego, Wawel. Kilkakrotnie opisywana jest Rudawa — w jej pobliżu znajduje się apartament jednego z bohaterów. Wzmianka o Kaplicy Zmartwychwstania Pańskiego opatrzona jest przypisem: „wybudowana w roku 1862 kaplica cmentarna na cmentarzu Rakowickim w Krakowie”.

Krakowska żaloba, Monika Piątkowska, Warszawa: Wydawnictwo W.A.B., 2009. BG 317418. Powieść ukazuje życie Maurycego Opiłki, fryzjera męskiego z Krakowa i wdowy po nim Urszuli. Akcja rozpoczyna się u schyłku XIX w., a kończy w połowie lat 70. XX w. Jak informuje wydawca: „drugim bohaterem książki jest sam Kraków. Monika Piątkowska zagląda miastu za fasadę, tworząc portret, w którym czułość miesza się z mistrzowską ironią”. W powieści pojawiają się nazwy krakowskich ulic i placów (ulica Szewska, plac Szczepański i Świętego Ducha, Rynek) oraz zabytków (kościół Mariacki, Teatr Słowackiego, pomnik Michała Bałuckiego na Plantach, budynek Collegium Novum). Wzmiankowane są również Błonia, Cmentarz Rakowicki, kawiarnie (Drobnera, Maurizia, Esplanada), Podgórze.

Kacper Ryx, Mariusz Wollny, Kraków: Wydawnictwo Otwarte, 2007. Sygnatura: BG 321371. Akcja powieści rozgrywa się w Krakowie w czasach panowania Zygmunta Augusta. Tytułowy bohater Kacper Ryx, rozwiązując detektywistyczne zagadki, przemierza ulice i place XVI-wiecznego Krakowa: Grodzką, Kaniową, św. Jana, Rynek Główny, Stolarską, Sienną, Floriańską. Odwiedza piwnicę świdnicką, Wzgórze Wawelskie, Pędzichów i Kazimierz (wówczas jeszcze odrębne miasto, od 1801 r. dzielnica Krakowa). Wzmiankowane są historyczne postaci związane z historią polskiego drukarstwa: Maciej Wirzbięta i jego oficyna oraz Bractwo Literackie Sodalitas Litteraria Vistulana, a także zabytki (m.in. kościoły: Mariacki i św. Barbary)¹⁵.

Funkcję edukacyjną spełniały nie tylko opisy poszczególnych książek, ale sam ich dobór. Jedna z gablot zawierała wybór literatury przedmiotowej¹⁶. W tabeli nr 2 ujęto opisy bibliograficzne publikacji zaprezentowanych w tej kategorii.

¹⁵ Opracowanie własne.

¹⁶ Bibliografię tekstów na temat Krakowa i jego związków z literaturą znaleźć można w bazie Edukator (na bieżąco uzupełnianej w Oddziale Informacji Naukowej, w chwili obecnej — stan na 13.11.2018 r. — hasło przedmiotowe „Kraków w literaturze” odsyła do 98 opisów — artykułów lub rozdziałów).

Zdj. 11. W Krakowie... Fot. Marcin Kania.

Zdj. 12. Najstarsze krakowskie druki w zbiorach BG UP. Fot. Marcin Kania.

Tab. 2. Literatura przedmiotu.

L. p.	Opis bibliograficzny książki	Sygnatura BG UP
1.	<i>Fantastyczny Kraków</i> , Paweł Dunin-Wąsowicz, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2013.	BG 329756
2.	<i>Kraków zmitologizowany</i> , redakcja Anna Grochowska, Piotr Żołądź, Kraków: Księgarnia Akademicka, cop. 2017.	BG 339889
3.	<i>Kraków mityczny: motywy, wątki, obrazy w utworach dla dzieci i młodzieży</i> , pod red. Alicji Baluch, Małgorzaty Chrobak, Michała Rogoża, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2009.	BG 318602
4.	<i>Cracovia in litteris: obraz Krakowa w piśmiennictwie doby odrodzenia</i> , Elwira Buszewicz, Kraków: TAIWPN Universitas, cop. 1998.	BG 279146
5.	<i>Metropolia Sarmatów: dawni poeci i pisarze o Krakowie</i> , wybrała, oprac. i wstępem opatrzyła Elwira Buszewicz, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2004.	BG 301114
6.	<i>Poeci krakowscy mniej znani, zapomniani, niedoczytani... T. 1</i> , pod redakcją Renaty Stachury-Lupy i Marka Karwali, Kraków: Collegium Columbinum, 2017.	BG 340590
7.	<i>Poeci krakowscy mniej znani, zapomniani, niedoczytani... T. 2</i> , pod redakcją Magdaleny Sadlik i Małgorzaty Chrobak, Kraków: Collegium Columbinum, 2017.	BG 340586
8.	<i>Studia i szkice o Krakowie</i> , redakcja Anna Grochowska, Malwina Mus, Kraków: Księgarnia Akademicka, cop. 2015.	BG M 48435/1
9.	<i>Miasto jako przestrzeń twórców</i> , redakcja Anna Grochowska, Malwina Mus, Kraków: Księgarnia Akademicka, cop. 2015.	BG M 48434/1
10.	<i>Życie literackie w Krakowie w latach 1893–2013</i> , Jacek Olczyk, Kraków: Korporacja Ha!art, 2016.	BG 337200

Źródło: opracowanie własne, 2018 r.

Uzupełnieniem ekspozycji był wyświetlany w jej trakcie film „Widok Krakowa”, który – podobnie jak wydarzenia towarzyszące – spełniał funkcję edukacyjną¹⁷. Przy okazji pod hasłem „Literacki Kraków” zorganizowane zostały dwa spotkania autorskie. Pierwsze, połączone z wernisażem¹⁸, odbyło się w dniu 18 października 2018 r. Jego gościem była dr Małgorzata Lebda, poetka krakowska i nauczyciel akademicki – wykładowca UP, która w rozmowie prowadzonej przez dr hab. Andrzeja Franaszka podzieliła się wspomnieniami

¹⁷ Reżyseria – Magdalena Piekorz. Scenariusz – Magdalena Piekorz, Adam Zagajewski. Film powstał w 2013 r. w ramach międzynarodowego projektu literacko-filmowego City(W)rites, prezentującego literackie stolice Europy przez pryzmat spotkań z pisarzami związanymi z każdym z miast. W roli ambasadora Krakowa wystąpił Adam Zagajewski. Kopię filmu udostępniło BG UP Krakowskie Biuro Festiwalowe.

¹⁸ Uroczystego otwarcia wystawy dokonał uczestniczący w spotkaniu z poetką dziekan Wydziału Filologicznego profesor Piotr Borek. BG UP reprezentowała Karina Olesiak.

z Żeleźnikowej Wielkiej, gdzie dorastała. Wieś Żeleźnikową uczestnicy spotkania mogli obejrzyć na ruchomych fotografiach, których pokaz akompaniował czytaniem przez poetkę wierszom z prezentowanego na wystawie tomiku *Matecznik* oraz najnowszego zbioru *Sny uckermärkerów*.

W dniu 23 października 2018 r. odbyło się spotkanie z Barbarą Gawryluk (autorką książki dla dzieci *Dżok. Legenda o psiej wierności*, wyróżnionej przez dziecięce jury polskiej sekcji IBBY) i Jakubem Kornhauserem, poetą oraz tłumaczem nominowanym w 2016 r. do Orfeusza – Nagrody Poetyckiej im. K. I. Gałczyńskiego za tom *Drożdżownia*. Spotkanie to zorganizowane zostało przez BG UP we współpracy z KBF w ramach 10 edycji Festiwalu Conrada. Tematem przewodnim dyskusji poprowadzonej przez Michała Kożę z KBF było hasło: „Mieszkam w Mieście Literatury – i co dalej?”

Przykład wystawy „Literacki Kraków” dowodzi, że edukacyjna funkcja ekspozycji bibliotecznej może być wzmocniona przez organizację prelekcji i spotkań autorskich.

Wystawa to nie tylko nieocenione narzędzie do popularyzacji zbiorów¹⁹. To forma komunikacji z czytelnikami, która może spełniać ważną rolę edukacyjną. Tablice informacyjne, szczegółowe opisy eksponatów, mapy lub inne formy wizualizacji informacji wzmacniają dydaktyczne oddziaływanie wystawy bibliotecznej. Środkami tymi posłużyli się organizatorzy ekspozycji „Literacki Kraków” w szerokim zakresie. Zabrakło jednak drukowanego katalogu wystawy. Warto odnotować, że katalogi zawierające spis eksponatów – bibliografię i komentarz kuratorów są cenne z uwagi na ich funkcję edukacyjną i promocyjną. Dobrze opracowany pod względem merytorycznym i graficznym drukowany katalog wystawy znacznie zwiększa oddziaływanie popularyzatorskie każdej ekspozycji. Do ciekawych wydawnictw tego typu należy m.in. *Evolving English: One Language, Many Voices* Davida Crystala – katalog do wystawy zorganizowanej na przełomie 2010 i 2011 r. przez Bibliotekę Brytyjską.

Reasumując – wystawy są ważną, ale słabo zanalizowaną formą działalności edukacyjnej w bibliotekach akademickich. Zgodnie z postulatem Dorothy Fouracre konieczne jest podjęcie tej tematyki również przez polskich bibliotekoznawców i bibliotekarzy.

Bibliografia

Błach Marzena, *Przewodniki turystyczne po Krakowie jako narzędzie promocji dziedzictwa literackiego*, Kraków 2014.

Chadaj Anna, Szaflarska Ewa, *Zaistnieć w cyberprzestrzeni. Wystawy Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej*, „Biuletyn EBIB”, 2015, nr 1, s. 1-11, <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/315> [dostęp: 2018-10-27].

¹⁹ Czytelnicy BG UP składali zamówienia na niektóre z prezentowanych na wystawie „Literacki Kraków” tytułów już w pierwszym dniu po zakończeniu ekspozycji.

- Crystal David, *Evolving English: One Language, Many Voices*, London 2011.
- Fouracre Dorothy, *Making an Exhibition of Ourselves? Academic Libraries and Exhibitions Today*, „The Journal of Academic Librarianship”, 2015, nr 41, s. 377–385.
- Kawecka-Gryczowa Alodia (red.), *Drukarze dawnej Polski: od XV do XVIII wieku: praca zbiorowa. T. 1, Małopolska. Cz. 1, Wiek XV–XVI*, Wrocław 1983.
- Patil S. K., Pradhan Pranita, *Library promotion practices and marketing of Library services: A role of Library professionals*, „Procedia – Social and Behavioral Sciences”, 2014, nr 133, s. 249–254.
- Pirożyński Jan (red.), *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku: praca zbiorowa. T. 1, Małopolska. Cz. 2, Wiek XVII–XVIII. Vol. 2, L–Ż i Drukarnie żydowskie*, Kraków 2000.
- Poślada Urszula Łucja, Szczypa Grzegorz, *70-lecie Biblioteki UMCS 1944–2014. Wystawa jubileuszowa*, „Wiadomości Uniwersyteckie. Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej”, 2014, nr 6, s. 35–39.
- Rossa Piotr, *Wirtualny żywot wystaw bibliotecznych*, 2018, http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/71576/17_Piotr_Rossa.pdf [dostęp: 2018-10-27].
- Sidorczuk Anna, Wykowska Anna, Zwierzyńska Ewa, *Impresariat w bibliotece naukowej na przykładzie Biblioteki Politechniki Białostockiej*, „Biuletyn EBIB”, 2016, nr 5, s. 1–11, <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/455> [dostęp: 2018-10-27].
- Sieja-Skrzypulec Hanna, *Kraków miastem „twórczego pisania”*, „Kraków”, 2014, nr 113.
- Skoczyński Bogumił, *Specyficzny rodzaj marketingu na przykładzie wystawy pt. „Napoleon i jego czasy” w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Bibliotekarz”, 1997, [nr] 12, s. 12–15.
- Treichel Irena (red.), *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa 1972.

„Literary Cracow”. Exhibitions — a form of educational activity of the academic library

Abstract: Exhibitions organised by university libraries are the primary subject of this article. A brief look at existing Polish and non-Polish literature on the topic is accompanied by a description of the exhibition entitled “Literary Cracow” organised by the Main Library of the Pedagogical University of Cracow in cooperation with the Krakow Festival Office. Educational elements of the exhibition are highlighted, and attention is drawn to the role of exhibitions in promoting libraries and raising awareness of their collections. The need to undertake further research on the exhibition activities of libraries is indicated. **Keywords:** exhibition, academic libraries, education.